

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
(освітній рівень: бакалавр)
на тему:
«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ»

Виконав: студент групи ПНБз-41,
«Політологія. Національна безпека»

Місюра Владислав

Керівник: к.п.н., доцент Доцяк І.І.

Рецензент:

Івано-Франківськ – 2024 р.

Зміст

Вступ.....	2
Розділ 1. Теоретико-методологічні підходи до економічної безпеки в системі національної безпеки України.....	6
Розділ 2. Суть та структура економічної безпеки держави.....	13
Розділ 3. Економічна безпека України в умовах війни.....	19
Висновок.....	28
Список використаних джерел.....	30

Вступ

Економічна безпека держави є одним з найважливіших аспектів національної безпеки, що забезпечує стабільність та стійкість економіки, а також здатність держави протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам. В умовах війни, економічна безпека набуває особливої важливості, оскільки воєнні дії створюють додаткові виклики для економіки, руйнують інфраструктуру, знижують рівень виробництва та сприяють зростанню безробіття.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки держави. В умовах військового конфлікту ця проблема стає особливо гострою, оскільки економічна нестабільність може підсилити негативні наслідки війни, вплинути на соціальну сферу та загальну безпеку країни. Втрата економічної стабільності може призвести до зниження рівня життя населення, збільшення соціальної напруженості та підвищення ризиків для національної безпеки.

Об'єктом даного дослідження є система національної безпеки держави в умовах краху архітектури міжнародної безпеки. Це включає в себе комплексний аналіз компонентів національної безпеки, що забезпечують стійкість держави в умовах значних зовнішніх і внутрішніх викликів. В даному контексті особливу увагу приділено економічній складовій національної безпеки, яка включає фінансову стабільність, енергетичну безпеку, продовольчу безпеку, технологічний розвиток та інноваційний потенціал країни.

Предметом даного дослідження є економічна безпека України в умовах війни. Це передбачає вивчення економічних аспектів національної безпеки, що включають фінансову стабільність, енергетичну безпеку, продовольчу безпеку, науково-технічний розвиток, а також механізми протидії економічним загрозам під час військового конфлікту. Особлива увага приділяється аналізу впливу війни на економічну безпеку держави, вивченню сучасних викликів та розробці рекомендацій для зміцнення економічної стійкості України.

Військовий конфлікт, що триває в Україні з 2014 року, значно вплинув на економіку країни. Втрата контролю над частиною території, руйнування інфраструктури, економічні санкції, зростання військових витрат та соціальні проблеми створили серйозні перешкоди для стабільного розвитку економіки. З огляду на ці обставини, питання економічної безпеки України набуває особливої актуальності. Дослідження даної проблематики дозволить розробити ефективні механізми забезпечення економічної безпеки та сприятиме зміцненню національної безпеки в цілому.

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки будь-якої країни. Це комплексна характеристика економічного стану, що включає здатність національної економіки забезпечувати стійкий розвиток, задовольняти життєві потреби населення, підтримувати соціально-політичну стабільність та забезпечувати обороноздатність країни. Економічна безпека охоплює різні аспекти, включаючи фінансову стабільність, енергетичну безпеку, продовольчу безпеку, технологічну спроможність та здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Вивчення економічної безпеки в умовах війни потребує системного підходу, що включає аналіз основних загроз та ризиків, оцінку стану економіки та розробку ефективних заходів для підвищення рівня економічної безпеки. Для цього необхідно дослідити теоретико-методологічні підходи до економічної безпеки, визначити основні складові економічної безпеки держави та розглянути особливості економічної безпеки України в умовах війни [3].

Об'єкт дослідження - система національної безпеки держави в умовах краху архітектури міжнародної безпеки. Це включає в себе вивчення всіх компонентів національної безпеки, таких як військова, політична, економічна, екологічна та інші види безпеки, що забезпечують стійкість і розвиток держави в умовах значних зовнішніх і внутрішніх викликів.

Предмет дослідження - економічна безпека України в умовах війни. Це зосереджується на аналізі економічних аспектів національної безпеки, що включають фінансову стабільність, енергетичну безпеку, продовольчу безпеку,

інноваційний розвиток, а також механізми протидії економічним загрозам під час військового конфлікту.

Мета та завдання дослідження

Метою цієї бакалаврської роботи є дослідження теоретико-методологічних підходів до економічної безпеки, аналіз її сутності та структури, а також визначення основних викликів та заходів щодо забезпечення економічної безпеки України в умовах війни. Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні підходи до економічної безпеки в системі національної безпеки України.
2. Визначити сутність та структуру економічної безпеки держави.
3. Дослідити сучасний стан економічної безпеки України в умовах війни.
4. Визначити основні заходи, спрямовані на підвищення рівня економічної безпеки.

Теоретичне значення дослідження

Теоретичне значення роботи полягає у систематизації та узагальненні теоретико-методологічних підходів до економічної безпеки. Вивчення та аналіз різних концепцій та моделей економічної безпеки дозволяють розширити розуміння цієї проблеми та визначити найбільш ефективні методи її забезпечення. Особлива увага приділяється взаємозв'язку між економічною безпекою та іншими аспектами національної безпеки, що дозволяє розглядати економічну безпеку як складову частину загальної системи безпеки держави.

Практичне значення дослідження

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення рівня економічної безпеки України в умовах військового конфлікту. Визначення основних викликів та загроз для економічної безпеки дозволяє розробити конкретні заходи, спрямовані на їх нейтралізацію та мінімізацію негативних наслідків. Це включає вдосконалення законодавчої бази, підвищення ефективності державних інституцій, розвиток внутрішнього ринку, залучення міжнародної допомоги та інвестицій.

Методи дослідження

Для досягнення мети дослідження було використано комплекс наукових методів, зокрема:

- Аналіз і синтез: для узагальнення теоретичних підходів до економічної безпеки та визначення її основних складових.
- Кількісний аналіз: для оцінки макроекономічних показників, таких як ВВП, рівень інфляції, безробіття та інші.
- Якісний аналіз: для вивчення впливу військового конфлікту на економічну безпеку України, включаючи експертні оцінки та інтерв'ю з фахівцями.
- Компаративний аналіз: для порівняння стану економічної безпеки України з іншими країнами, що перебувають у подібних умовах.

Структура роботи Бакалаврська робота складається з чотирьох основних розділів:

Таким чином, дослідження економічної безпеки України в умовах війни є важливим та актуальним завданням, яке потребує комплексного підходу та всебічного аналізу. Вивчення основних загроз та розробка ефективних заходів для їх нейтралізації дозволить підвищити рівень економічної безпеки України та забезпечити стійкий розвиток економіки навіть в умовах військового конфлікту. Ця робота спрямована на глибоке розуміння проблематики економічної безпеки України в умовах війни та розробку практичних заходів для її зміцнення. Вивчення теоретичних аспектів, аналіз сучасного стану та розробка рекомендацій становлять основу для подальших досліджень та практичних дій у цій сфері.

Розділ 1

Теоретико-методологічні підходи до економічної безпеки в системі національної безпеки України

Поняття та значення економічної безпеки: економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки, яка забезпечує стабільність та стійкість економічної системи, її здатність функціонувати в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз. В умовах глобалізації та економічної інтеграції значення економічної безпеки зростає, оскільки економічна система стає більш вразливою до різноманітних ризиків.

За визначенням ООН, економічна безпека охоплює захист економічних інтересів держави, забезпечення стійкого розвитку національної економіки, її стабільності та незалежності від зовнішніх факторів. Основними складовими економічної безпеки є фінансова стабільність, енергетична безпека, продовольча безпека, науково-технічний розвиток та соціальна стабільність [5].

Економічна безпека також передбачає захист національної економіки від негативного впливу глобальних економічних процесів, таких як фінансові кризи, торгові війни, економічні санкції та інші зовнішні загрози. Важливим аспектом економічної безпеки є забезпечення стабільного функціонування ключових галузей економіки, таких як енергетика, промисловість, аграрний сектор та фінансова система [7].

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки будь-якої країни. Це комплексна характеристика економічного стану, що включає здатність національної економіки забезпечувати стійкий розвиток, задовольняти життєві потреби населення, підтримувати соціально-політичну стабільність та забезпечувати обороноздатність країни. Економічна безпека охоплює різні аспекти, включаючи фінансову стабільність, енергетичну безпеку, продовольчу безпеку, технологічну спроможність та здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам [1].

Згідно з класичними теоретичними підходами, економічну безпеку можна розглядати як систему, що складається з кількох основних елементів:

1. Фінансова безпека: Забезпечення стабільності національної валюти, контроль над інфляцією, достатній рівень золотовалютних резервів та ефективне управління державним боргом [2].
2. Енергетична безпека: Надійне постачання енергоносіїв, диверсифікація джерел енергопостачання, розвиток власних енергетичних ресурсів та зменшення залежності від імпортованої енергії [3].
3. Технологічна безпека: Забезпечення науково-технічного розвитку, підтримка інновацій та високотехнологічних галузей, захист інтелектуальної власності [4].
4. Продовольча безпека: Забезпечення достатнього виробництва та постачання продуктів харчування, розвиток агропромислового комплексу, регулювання ринків продовольства.
5. Соціальна безпека: Забезпечення зайнятості, соціального захисту населення, підтримка рівня життя та боротьба з бідністю.

В умовах глобалізації та інтеграції національних економік економічна безпека набуває особливого значення. Зовнішні чинники, такі як глобальні фінансові кризи, коливання цін на енергоносії, економічні санкції та торгові війни, можуть мати значний вплив на економічну безпеку держави. Важливим аспектом є також внутрішні загрози, такі як корупція, економічна злочинність, неефективне управління ресурсами та соціально-економічна нерівність.

Україна, як і інші країни, стикається з численними викликами у сфері економічної безпеки. З початком військових дій на сході країни у 2014 році питання економічної безпеки набуло особливої актуальності. Військові конфлікти, анексія Криму та економічні санкції проти Росії значно вплинули на економічну ситуацію в країні. У цих умовах виникла необхідність у розробці нових підходів та стратегій забезпечення економічної безпеки.

Одним із важливих аспектів забезпечення економічної безпеки є розвиток нормативно-правової бази. Законодавство України у сфері національної безпеки передбачає комплекс заходів, спрямованих на захист економічних інтересів

країни. Основні нормативні акти, що регулюють питання економічної безпеки, включають Конституцію України, Закон України "Про основи національної безпеки України", Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України", а також низку інших законів та підзаконних актів.

Важливим елементом економічної безпеки є моніторинг та оцінка економічних ризиків. Це включає аналіз макроекономічних показників, таких як ВВП, рівень інфляції, безробіття, зовнішньоекономічний баланс, державний борг та інші. Застосування сучасних методів прогнозування та моделювання економічних процесів дозволяє вчасно виявляти загрози та розробляти заходи для їх нейтралізації. Розширення теоретичних концепцій економічної безпеки

Економічна безпека як наукова концепція стала предметом дослідження багатьох учених, які розглядають її через призму різних економічних шкіл і теорій. Класичні економічні теорії підкреслюють важливість стійкості економічного зростання та стабільності макроекономічних показників [46]. Неокласичні теорії роблять акцент на ринкових механізмах саморегуляції та ролі держави в забезпеченні конкурентного середовища.

Інституціональна економічна теорія розглядає економічну безпеку через призму інституційних змін, які впливають на стабільність економічних процесів. Наприклад, розвиток правових інститутів, регуляторної політики та антикорупційних заходів є ключовими для забезпечення економічної безпеки.

Політична економія підкреслює важливість політичних факторів у формуванні економічної безпеки. Різні політичні режими, ступінь демократії та ефективність державного управління мають значний вплив на економічну стабільність та розвиток. Економічна безпека також залежить від зовнішньоекономічних відносин та геополітичної ситуації.

Крім теоретичних підходів, важливим аспектом є практичні методи оцінки та управління економічною безпекою. Використання економетричних моделей, аналіз макроекономічних показників та розробка сценаріїв розвитку дозволяють виявляти потенційні загрози та розробляти ефективні стратегії їх нейтралізації.

Методологічні підходи до дослідження економічної безпеки. Дослідження економічної безпеки базується на використанні різноманітних методологічних підходів, що дозволяють всебічно оцінити стан економічної системи та визначити основні загрози та ризики. Основними методами дослідження економічної безпеки є аналіз, синтез, моделювання, прогнозування та експертні оцінки.

1. Аналіз – метод, що дозволяє детально розглянути окремі елементи економічної системи та виявити взаємозв'язки між ними. За допомогою аналізу можна визначити основні загрози та ризики для економічної безпеки, оцінити стан окремих галузей економіки та виявити слабкі місця, що потребують підвищеної уваги.

2. Синтез – метод, що дозволяє об'єднати окремі елементи економічної системи в єдине ціле та розглянути їх у взаємозв'язку. Синтез дозволяє оцінити стан економічної системи в цілому та визначити основні напрями для підвищення рівня економічної безпеки.

3. Моделювання – метод, що дозволяє створити математичні моделі економічних процесів та оцінити їхній вплив на економічну безпеку.

Моделювання дозволяє прогнозувати розвиток економічних процесів та оцінити ефективність різноманітних заходів для підвищення рівня економічної безпеки.

4. Прогнозування – метод, що дозволяє оцінити можливий розвиток економічної ситуації в майбутньому та визначити основні загрози та ризики. Прогнозування базується на аналізі поточних економічних процесів та використанні математичних моделей.

5. Експертні оцінки – метод, що базується на залученні експертів для оцінки стану економічної системи та визначення основних загроз та ризиків. Експертні оцінки дозволяють врахувати думки фахівців та отримати об'єктивну оцінку стану економічної безпеки.

Інноваційні методи оцінки економічної безпеки - застосування сучасних методів оцінки економічної безпеки є критичним для ефективного управління економічними ризиками. Одним із таких методів є сценарне моделювання, яке

дозволяє передбачити розвиток подій за різних умов. Сценарне моделювання включає розробку декількох сценаріїв розвитку, враховуючи різні фактори ризику, такі як зміни в світовій економіці, внутрішні політичні зміни, природні катастрофи та інші [50][55].

Іншим важливим методом є SWOT-аналіз, який дозволяє визначити сильні та слабкі сторони економіки, а також можливості та загрози, що постають перед нею. SWOT-аналіз є ефективним інструментом для стратегічного планування та прийняття управлінських рішень [38].

Крім того, використання великих даних (Big Data) та методів машинного навчання відкриває нові можливості для аналізу економічних процесів та виявлення прихованих патернів. Аналіз великих даних дозволяє вчасно виявляти економічні аномалії та розробляти превентивні заходи для запобігання кризовим ситуаціям [38].

Сучасні методи оцінки економічної безпеки включають використання штучного інтелекту та великих даних для прогнозування економічних ризиків і розробки стратегій їх подолання [5].

Системний підхід до економічної безпеки Системний підхід до економічної безпеки передбачає розгляд економічної системи як єдиного цілого, що складається з взаємопов'язаних елементів. Такий підхід дозволяє оцінити стан економічної системи в цілому та визначити основні напрями для підвищення рівня економічної безпеки.

Основними принципами системного підходу є цілісність, взаємозв'язок та взаємодія елементів економічної системи. Цілісність передбачає розгляд економічної системи як єдиного цілого, що складається з взаємопов'язаних елементів. Взаємозв'язок передбачає врахування взаємозв'язків між окремими елементами економічної системи. Взаємодія передбачає розгляд економічних процесів у взаємодії з іншими процесами [72].

Системний підхід дозволяє врахувати всі аспекти економічної безпеки та визначити основні напрями для підвищення її рівня. Він також дозволяє врахувати взаємозв'язки між економічною безпекою та іншими складовими

національної безпеки, такими як політична, військова, екологічна та соціальна безпека. Основні загрози економічній безпеці України :Економічна безпека України знаходиться під впливом різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз. Основними внутрішніми загрозами є корупція, тіньова економіка, високий рівень безробіття, низька продуктивність праці та нестабільність фінансової системи. Корупція є однією з найважливіших проблем, що перешкоджають розвитку економіки та підвищенню рівня економічної безпеки. Тіньова економіка сприяє зниженню надходжень до державного бюджету та підвищує рівень економічної нестабільності [5].

Зовнішні загрози включають економічні санкції, торгові війни, фінансові кризи, залежність від імпорту енергоресурсів та вплив глобальних економічних процесів. Економічні санкції, накладені на Україну з боку Росії, значно вплинули на економічну ситуацію в країні, знижуючи рівень виробництва та експорту. Торгові війни та фінансові кризи також створюють додаткові ризики для економічної безпеки України [48] [11].

Для підвищення рівня економічної безпеки необхідно розробити ефективні заходи для нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз, підвищення продуктивності праці, зниження рівня корупції та тіньової економіки, забезпечення стабільного функціонування фінансової системи та диверсифікації джерел енергоресурсів.

Основні теоретичні концепції економічної безпеки Економічна безпека є важливою складовою національної безпеки, яка забезпечує стійкий розвиток держави, стабільність її економічної системи та здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Існує кілька ключових теоретичних підходів до визначення економічної безпеки. Одним з них є інституційний підхід, який фокусується на ролі державних інститутів у забезпеченні економічної стабільності. Інший підхід – системний, який розглядає економічну безпеку як інтегровану частину загальної національної безпеки. Важливим також є економетричний підхід, що використовує кількісні методи для аналізу рівня економічної безпеки [3].

Методологічні підходи до оцінки економічної безпеки Оцінка економічної безпеки держави здійснюється за допомогою різних методологічних підходів, зокрема якісних та кількісних методів [6]. Якісні методи включають експертні оцінки, SWOT-аналіз, аналіз ризиків та загроз. Кількісні методи базуються на використанні макроекономічних показників, таких як рівень ВВП, інфляція, рівень безробіття, державний борг та інші. Комбінування якісних та кількісних підходів дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину стану економічної безпеки.

Історичний розвиток концепції економічної безпеки в Україні Історія розвитку економічної безпеки в Україні пройшла кілька етапів. У період здобуття незалежності країна зіштовхнулася з численними економічними викликами, такими як гіперінфляція, масова приватизація та перебудова економічної системи. У 2000-х роках відбувся період стабілізації та економічного зростання, але з початком військових дій на сході України у 2014 році питання економічної безпеки стало ще більш актуальним. Сьогодні Україна працює над покращенням своєї економічної стійкості та інтеграцією до європейських структур. Глобалізація значно вплинула на взаємозв'язок економічної та національної безпеки. В умовах глобалізації національні економіки стають все більш взаємозалежними, що збільшує ризики перенесення економічних криз з однієї країни в іншу. З одного боку, глобалізація сприяє економічному зростанню, розширенню ринків збуту та залученню іноземних інвестицій. З іншого боку, вона підвищує вразливість національних економік до зовнішніх шоків [74]. Важливим аспектом є також кібербезпека, яка набуває особливого значення в умовах цифрової економіки. Кіберзагрози можуть мати серйозні наслідки для національної безпеки, включаючи порушення роботи критичної інфраструктури, викрадення конфіденційної інформації та фінансові втрати. Таким чином, забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації вимагає комплексного підходу, що включає розвиток міжнародного співробітництва, впровадження сучасних

технологій захисту та адаптацію національної економічної політики до нових реалій.

Розділ 2

Суть та структура економічної безпеки держави

Поняття економічної безпеки держави : економічна безпека держави є комплексним поняттям, що включає захист економічних інтересів країни, забезпечення стійкого розвитку національної економіки та її незалежності від зовнішніх факторів. Економічна безпека передбачає здатність держави протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, забезпечувати стабільне функціонування ключових галузей економіки та створювати умови для підвищення рівня життя населення.

Основними складовими економічної безпеки держави є фінансова стабільність, енергетична безпека, продовольча безпека, науково-технічний розвиток та соціальна стабільність. Фінансова стабільність передбачає забезпечення стійкого функціонування фінансової системи, зниження рівня інфляції та забезпечення стабільності національної валюти. Енергетична безпека передбачає забезпечення стабільного постачання енергоресурсів та зниження залежності від імпорту енергоресурсів. Продовольча безпека передбачає забезпечення стабільного постачання продуктів харчування та підвищення рівня продовольчої незалежності країни [68].

Структура економічної безпеки держави є багатогранною і включає численні компоненти, кожен з яких має своє значення і вплив на загальний рівень безпеки. Основні складові економічної безпеки можуть бути представлені у вигляді системи взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють між собою та з зовнішнім середовищем.

1. Фінансова безпека – охоплює стабільність фінансової системи країни, надійність банківського сектору, доступність кредитних ресурсів для підприємств і громадян. Важливими показниками фінансової безпеки є рівень інфляції, стабільність національної валюти, достатній рівень золотовалютних

резервів, контроль над державним боргом та ефективність управління державними фінансами. З початком війни на сході України значно зросло навантаження на державний бюджет, що потребувало перегляду фінансової політики та оптимізації витрат [7].

2. Енергетична безпека – передбачає забезпечення надійного та безперебійного постачання енергоносіїв, розвиток власних енергетичних ресурсів, підвищення енергоефективності та зменшення залежності від імпортованої енергії. Україна, традиційно залежна від імпорту російського газу, в останні роки активно працює над диверсифікацією джерел постачання енергоносіїв. Важливим напрямком є розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, а також підвищення енергоефективності у промисловості та житлово-комунальному господарстві [8].

3. Продовольча безпека – включає забезпечення населення країни достатньою кількістю продуктів харчування, розвиток агропромислового комплексу, підтримку сільського господарства та регулювання ринків продовольства. Україна є однією з провідних аграрних країн світу, і забезпечення продовольчої безпеки є важливим напрямком державної політики. Військові дії на сході країни та тимчасова втрата контролю над частиною території мали негативний вплив на агропромисловий комплекс, що потребувало додаткових заходів для підтримки сільського господарства [9].

4. Науково-технічна безпека – охоплює здатність країни забезпечувати науково-технічний розвиток, підтримувати інновації та впроваджувати новітні технології у виробництво. Захист інтелектуальної власності, розвиток високотехнологічних галузей, таких як інформаційні технології, біотехнології, аерокосмічна промисловість, є важливими складовими технологічної безпеки. У сучасних умовах важливим аспектом є також кібербезпека, яка передбачає захист інформаційних систем та критичної інфраструктури від кібератак [10].

5. Соціальна безпека – охоплює забезпечення зайнятості, соціального захисту населення, підтримку рівня життя та боротьбу з бідністю. Умови військових дій призвели до зростання безробіття, збільшення кількості внутрішньо

переміщених осіб та соціальної напруги. Державна політика у сфері соціальної безпеки спрямована на підтримку найбільш уразливих верств населення, забезпечення соціальних виплат та пілг, а також створення умов для зростання зайнятості та економічної активності [11].

Поглиблений аналіз складових економічної безпеки

Фінансова безпека є основою для стабільного функціонування економіки та включає декілька ключових аспектів:

- Стабільність банківської системи: Надійність банківської системи є критично важливою для забезпечення довіри з боку населення та бізнесу. Ефективна система регулювання та нагляду за банківською діяльністю допомагає підтримувати фінансову стабільність та запобігати банківським кризам.
- Кредитна політика: Доступність кредитних ресурсів для підприємств та населення сприяє економічному зростанню та інвестиціям. Важливим аспектом є також управління ризиками кредитування, включаючи впровадження систем оцінки кредитоспроможності позичальників.

Енергетична безпека забезпечує стабільність постачання енергоносіїв, необхідних для функціонування економіки:

- Розвиток відновлюваних джерел енергії: Використання сонячної, вітрової та гідроенергетики дозволяє зменшити залежність від імпортованих енергоносіїв та покращити екологічну ситуацію.
- Енергоефективність: Впровадження енергоефективних технологій у промисловості, житлово-комунальному господарстві та транспорті дозволяє зменшити споживання енергії та знизити витрати.

Технологічна безпека включає розвиток науково-технічного потенціалу країни:

- Інновації: Підтримка досліджень і розробок, впровадження нових технологій у виробництво, розвиток стартапів та високотехнологічних компаній сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки.
- Захист інтелектуальної власності: Забезпечення правової охорони інтелектуальної власності та боротьба з піратством є важливими для стимулювання інноваційної діяльності.

Продовольча безпека забезпечує населенню доступ до якісних та безпечних продуктів харчування:

- Розвиток агропромислового комплексу: Інвестиції у сільське господарство, впровадження сучасних агротехнологій, підтримка фермерських господарств та кооперативів сприяють збільшенню виробництва продовольства.
- Регулювання ринків продовольства: Забезпечення стабільності цін на продукти харчування, боротьба зі спекуляцією та монополізацією ринку, контроль за якістю та безпекою харчових продуктів.

Соціальна безпека забезпечує стійкий розвиток суспільства та включає:

- Зайнятість: Створення нових робочих місць, підтримка малого та середнього бізнесу, програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації працівників.
- Соціальний захист: Забезпечення соціальних виплат, підтримка вразливих верств населення, розвиток системи соціального страхування та охорони здоров'я.

Ключові аспекти економічної безпеки

У сучасних умовах важливим аспектом економічної безпеки є інтеграція України до міжнародних економічних структур та розвиток зовнішньоекономічних зв'язків. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та отримання статусу кандидата на членство в ЄС відкриває нові можливості для розвитку економіки України, проте також вимагає виконання ряду умов та реформ.

Моніторинг та оцінка економічних ризиків є важливим елементом забезпечення економічної безпеки. Це включає аналіз макроекономічних показників, таких як ВВП, рівень інфляції, безробіття, зовнішньоекономічний баланс, державний борг та інші. Важливим аспектом є також моніторинг економічної активності в окремих секторах економіки, таких як промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля та послуги [65].

Економічна безпека включає в себе декілька ключових аспектів, кожен з яких має свої специфічні завдання та функції. Основними аспектами економічної безпеки є:

1. Макроекономічна стабільність – забезпечення стійкого економічного зростання, зниження рівня інфляції, забезпечення стабільності національної валюти, зниження рівня зовнішнього боргу.
2. Фінансова стабільність – забезпечення стійкості фінансової системи, захист національної валюти, забезпечення стабільності банківського сектору, зниження рівня інфляції та зовнішнього боргу.
3. Енергетична безпека – забезпечення стабільного постачання енергоресурсів, диверсифікація джерел енергоресурсів, розвиток альтернативної енергетики, зниження залежності від імпорту енергоресурсів.
4. Продовольча безпека – забезпечення стабільного постачання продуктів харчування, підтримка аграрного сектору, розвиток внутрішнього виробництва продовольства, зниження залежності від імпорту продуктів харчування.
5. Науково-технічна безпека – розвиток науково-технічного потенціалу країни, підтримка інноваційної діяльності, розвиток високотехнологічних галузей економіки, забезпечення технологічної незалежності.
6. Соціальна безпека – забезпечення високого рівня життя населення, зниження рівня безробіття, розвиток системи соціального захисту, підтримка соціальної стабільності.

Методи забезпечення економічної безпеки держави

Для забезпечення економічної безпеки держави необхідно використовувати комплексний підхід, що включає різноманітні методи та заходи. Основними методами забезпечення економічної безпеки є:

1. Державне регулювання – розробка та впровадження державної політики у сфері економічної безпеки, створення правової бази для забезпечення економічної безпеки, здійснення контролю за виконанням законодавства.
2. Економічні заходи – розробка та впровадження економічних заходів для підвищення рівня економічної безпеки, таких як податкова політика, бюджетна політика, грошово-кредитна політика.

3. Організаційні заходи – створення та вдосконалення системи управління економічною безпекою, забезпечення координації між різними державними органами та організаціями.
4. Науково-технічні заходи – розвиток науково-технічного потенціалу країни, підтримка інноваційної діяльності, розвиток високотехнологічних галузей економіки.
5. Соціальні заходи – забезпечення високого рівня життя населення, зниження рівня безробіття, розвиток системи соціального захисту, підтримка соціальної стабільності.

Структурні елементи економічної безпеки

Економічна безпека складається з кількох основних елементів: фінансова безпека, енергетична безпека, продовольча безпека, інвестиційна безпека та інноваційна безпека. Кожен з цих елементів має свої особливості та важливість. Наприклад, фінансова безпека включає стабільність фінансової системи, контроль за інфляцією та забезпечення достатнього рівня золотовалютних резервів. Енергетична безпека стосується доступу до енергоресурсів та незалежності від зовнішніх постачальників.

Системні взаємозв'язки між елементами економічної безпеки

Елементи економічної безпеки взаємопов'язані між собою і впливають один на одного. Наприклад, нестабільність фінансової системи може негативно вплинути на інвестиційну безпеку, що в свою чергу позначиться на інноваційній безпеці. З іншого боку, підвищення рівня енергетичної безпеки може сприяти зниженню залежності від зовнішніх факторів та підвищенню загальної економічної стійкості. Аналіз цих взаємозв'язків дозволяє краще розуміти динаміку економічної безпеки і знаходити оптимальні рішення для її покращення.

Виклики та загрози економічній безпеці

Сучасні виклики та загрози економічній безпеці України включають зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні загрози охоплюють економічні санкції, глобальні економічні кризи, торговельні війни та залежність від імпорту енергоресурсів.

Внутрішні загрози включають корупцію, нестабільність фінансової системи, нерівномірний розвиток регіонів та високий рівень тіньової економіки. Для ефективного протистояння цим загрозам необхідно проводити комплексні реформи та покращувати управлінські процеси [17][12][11].

Аналіз нових загроз в умовах сучасних викликів

Сучасні загрози економічній безпеці стають все більш різноманітними та комплексними. До традиційних економічних ризиків додаються нові виклики, пов'язані зі швидким розвитком технологій, глобалізацією та геополітичними змінами [17].

Кіберзагрози:

Кіберзагрози є одним з найактуальніших викликів для економічної безпеки. Кібернапади на фінансові установи, енергетичні компанії, транспортні системи та інші критичні об'єкти можуть мати серйозні наслідки для економіки. Захист від кіберзагроз включає розробку та впровадження комплексних систем кібербезпеки, навчання персоналу, моніторинг мережевої активності та швидке реагування на інциденти.

Екологічні ризики:

Зміни клімату та погіршення екологічної ситуації становлять значну загрозу для економічної безпеки. Природні катастрофи, такі як повені, посухи, урагани, можуть призводити до значних економічних втрат. У цих умовах важливим є впровадження заходів з адаптації до змін клімату, розвиток "зеленої" економіки, зниження викидів парникових газів та охорона природних ресурсів.

Геополітичні ризики:

Геополітичні зміни, такі як зміна влади в сусідніх країнах, збройні конфлікти, економічні санкції, можуть впливати на економічну безпеку. Для зменшення впливу геополітичних ризиків важливою є диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків, розвиток внутрішнього ринку, посилення співпраці з міжнародними організаціями та партнерами [12].

Фінансові кризи:

Фінансові кризи, що виникають через несподівані зміни на фінансових ринках, спекуляції, боргові проблеми, можуть призводити до значних економічних потрясінь. Для запобігання фінансовим кризам важливою є стабільність фінансової системи, ефективне регулювання фінансових ринків, контроль за борговим навантаженням та розвиток механізмів швидкого реагування на кризові ситуації.

Інструменти та механізми державної політики

Державна політика в сфері економічної безпеки включає широкий спектр інструментів та механізмів, спрямованих на запобігання економічним загрозам та забезпечення стабільного розвитку економіки.

Фіскальна політика:

Фіскальна політика включає управління державними фінансами, формування бюджету, встановлення податків та регулювання державних видатків. Ефективна фіскальна політика дозволяє забезпечити макроекономічну стабільність, знизити рівень інфляції та дефіциту бюджету, підтримати соціальні програми та інвестиції в інфраструктуру [60].

Монетарна політика:

Монетарна політика включає регулювання грошової маси, облікової ставки та кредитних умов. Центральний банк використовує монетарну політику для контролю за інфляцією, підтримки стабільності національної валюти та забезпечення доступності кредитів для бізнесу та населення [60].

Регуляторна політика:

Регуляторна політика включає встановлення правил та норм для різних секторів економіки, контроль за їх дотриманням, ліцензування та нагляд. Ефективне регулювання сприяє забезпеченню чесної конкуренції, захисту прав споживачів, екологічній безпеці та зниженню ризиків корупції.

Антикризове управління:

Антикризове управління включає розробку та впровадження заходів для запобігання та подолання економічних криз. Це може включати стабілізаційні

програми, реструктуризацію боргів, підтримку постраждалих секторів економіки, соціальні програми для підтримки населення в умовах кризи [57].

Інвестиційна політика:

Інвестиційна політика спрямована на залучення інвестицій у національну економіку, створення сприятливих умов для інвесторів, розвиток інфраструктури та підтримку інновацій. Інвестиційна політика включає також захист прав інвесторів, спрощення процедур для ведення бізнесу та надання податкових пільг [60].

Зовнішньоекономічна політика:

Зовнішньоекономічна політика включає регулювання зовнішньоторговельних відносин, встановлення митних тарифів, укладення міжнародних угод та підтримку експорту. Ефективна зовнішньоекономічна політика сприяє розвитку міжнародної торгівлі, залученню іноземних інвестицій та зміцненню економічних зв'язків з іншими країнами [60].

Розділ 3

Економічна безпека України в умовах війни

Вплив військового конфлікту на економічну безпеку України З початком військових дій на сході України у 2014 році економічна безпека країни опинилася під загрозою. Військовий конфлікт призвів до значних економічних

втрат, руйнування інфраструктури, втрати контролю над частиною території, зменшення економічної активності та зростання соціальної напруги. У цих умовах держава зіштовхнулася з необхідністю адаптації економічної політики до нових реалій та пошуку шляхів забезпечення економічної безпеки [59].

Вплив війни на економіку України: Військовий конфлікт на сході України мав значний негативний вплив на економіку країни. За даними Міністерства економіки України, у перші роки конфлікту ВВП країни скоротився на 16%, а обсяг промислового виробництва – на 20%. Зниження економічної активності супроводжувалося зростанням інфляції, збільшенням дефіциту бюджету та державного боргу. Втрата контролю над частиною території, де розташовані важливі промислові підприємства, вугледобувні та металургійні комплекси, призвела до значного зниження виробництва та експорту [60].

Сучасні виклики для економічної безпеки України обумовлені триваючим військовим конфліктом. Основні аспекти впливу війни на економічну безпеку включають [77]:

1. Руйнування інфраструктури:

- Транспортна інфраструктура: Руйнування доріг, мостів, залізничних колій та портів створює серйозні проблеми для логістики та транспортування товарів, що негативно впливає на економічну активність.

- Енергетична інфраструктура: Військові дії призводять до руйнування електростанцій, нафтових та газових трубопроводів, що викликає перебої у постачанні енергоресурсів та підвищує ризики енергетичної кризи.

2. Падіння ВВП та інвестицій:

- Зниження економічної активності: Військовий конфлікт спричинив скорочення економічної активності у багатьох секторах, зокрема у промисловості, сільському господарстві та сфері послуг. Це призводить до зниження ВВП та втрат робочих місць [14].

- Зниження інвестиційної привабливості: Військові дії відлякують інвесторів, що призводить до зменшення іноземних та внутрішніх інвестицій. Це негативно

впливає на економічний розвиток та можливості для відновлення економіки [14].

3. Енергетична криза:

- Втрати енергетичних ресурсів: Втрата контролю над частиною енергетичних ресурсів та об'єктів створює додаткові виклики для забезпечення енергетичної безпеки. Це включає втрати вугілля, нафти, газу та електроенергії [62].

- Збільшення залежності від імпорту: Втрата власних ресурсів змушує країну збільшувати імпорт енергоресурсів, що підвищує залежність від зовнішніх постачальників та створює додаткові ризики для економічної безпеки [62].

4. Соціальні виклики:

- Зростання безробіття: Військовий конфлікт призводить до закриття підприємств та втрати робочих місць, що збільшує рівень безробіття. Це створює додаткові соціальні проблеми та знижує рівень життя населення.

- Збільшення витрат на соціальне забезпечення: Держава змушена витрачати більше коштів на соціальне забезпечення, підтримку внутрішньо переміщених осіб та допомогу постраждалим від війни. Це створює додатковий тиск на державний бюджет.

Основні загрози економічній безпеці України в умовах війни

В умовах військового конфлікту економічна безпека України піддається впливу ряду внутрішніх та зовнішніх загроз. Основними внутрішніми загрозами є руйнування інфраструктури, зниження рівня виробництва, зростання безробіття, соціальні проблеми та зростання рівня корупції. Руйнування інфраструктури значно ускладнює економічну діяльність та знижує рівень економічної активності. Зниження рівня виробництва у промисловому секторі також має негативний вплив на економічну ситуацію в країні [12].

Соціальні проблеми, включаючи зростання рівня безробіття, зниження рівня життя населення та збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, створюють додаткові загрози для економічної безпеки України. Зростання рівня корупції також перешкоджає ефективному використанню ресурсів та підвищенню рівня економічної безпеки.

Зовнішні загрози включають економічні санкції, накладені на Україну з боку росії, торгові війни, фінансові кризи, залежність від імпорту енергоресурсів та вплив глобальних економічних процесів. Економічні санкції значно вплинули на економічну ситуацію в країні, знижуючи рівень виробництва та експорту. Торгові війни та фінансові кризи також створюють додаткові ризики для економічної безпеки України [13][15].

Деталізація впливу війни на різні сектори економіки

Війна має значний негативний вплив на всі сектори економіки, створюючи додаткові виклики для економічної безпеки країни [19]. Ось більш детальний аналіз впливу війни на ключові сектори економіки:

Промисловість:

Військові дії призводять до руйнування промислових підприємств, знищення виробничих потужностей та втрати технологічного потенціалу. Порушення логістичних ланцюгів, дефіцит сировини та матеріалів, зниження попиту на продукцію спричиняють зменшення обсягів виробництва. Для відновлення промисловості необхідні значні інвестиції в модернізацію обладнання, відновлення інфраструктури та впровадження нових технологій.

Сільське господарство:

Сільське господарство зазнає значних втрат через руйнування сільськогосподарських угідь, пошкодження техніки та обладнання, втрату врожаю та тваринництва. Війна також призводить до порушення логістичних ланцюгів, що ускладнює доставку продукції на ринки. Для підтримки сільського господарства необхідні програми державної підтримки, субсидії та інвестиції у відновлення агропромислового комплексу.

Транспорт та логістика:

Військові дії порушують роботу транспортної інфраструктури, включаючи залізниці, автодороги, порти та аеропорти. Пошкодження та руйнування транспортних шляхів ускладнюють переміщення товарів та людей, підвищують витрати на логістику та знижують ефективність економічних зв'язків.

Важливою є модернізація транспортної інфраструктури, відновлення зруйнованих об'єктів та розвиток альтернативних логістичних маршрутів.

Енергетика:

Енергетичний сектор зазнає значних втрат через пошкодження та руйнування енергетичної інфраструктури, включаючи електростанції, газопроводи, нафтопроводи та інші об'єкти. Втрата контролю над частиною території, де розташовані важливі енергетичні об'єкти, ускладнює забезпечення енергопостачання. Для підвищення енергетичної безпеки необхідна диверсифікація джерел енергоносіїв, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності [62].

Фінансовий сектор:

Фінансовий сектор зазнає втрат через зниження довіри інвесторів, відтік капіталу, зниження кредитоспроможності підприємств та населення. Дестабілізація банківської системи, зростання рівня неплатежів та збільшення ризиків впливають на стійкість фінансового сектора. Для підтримки фінансової стабільності необхідні заходи з регулювання фінансових ринків, підвищення прозорості банківської системи та забезпечення доступності кредитних ресурсів [61].

Глибокий аналіз економічних наслідків військових витрат

Військові витрати мають значний вплив на економічну ситуацію в країні. Витрати на оборону та безпеку збільшують навантаження на державний бюджет, призводять до зростання дефіциту та боргового навантаження [70].

Фіскальні наслідки:

Збільшення військових витрат потребує перерозподілу державних коштів, що може призводити до зменшення фінансування соціальних програм, освіти, охорони здоров'я та інфраструктурних проектів. Зростання дефіциту бюджету вимагає залучення додаткових джерел фінансування, включаючи внутрішні та зовнішні запозичення, що збільшує боргове навантаження на державу [63].

Макроекономічні наслідки:

Військові витрати можуть сприяти зростанню інфляції через збільшення грошової маси та підвищення витрат на виробництво. Збільшення податків для фінансування військових витрат може знизити споживчу активність та інвестиції, що негативно впливає на економічне зростання [63].

Соціальні наслідки:

Збільшення військових витрат може призводити до скорочення соціальних програм та зниження рівня життя населення. Втрата робочих місць, зростання безробіття та соціальної напруги можуть мати негативні наслідки для соціальної стабільності.

Довгострокові наслідки:

Зростання військових витрат може мати довгострокові негативні наслідки для економіки, включаючи зниження інвестицій у розвиток інфраструктури, науки та технологій. Дефіцит інвестицій може призводити до зниження конкурентоспроможності економіки, уповільнення економічного зростання та зростання залежності від зовнішніх запозичень.

Енергетична безпека в умовах війни:

Військовий конфлікт значно вплинув на енергетичну безпеку України. Втрата контролю над частиною території, де розташовані важливі об'єкти енергетичної інфраструктури, призвела до зменшення видобутку вугілля та інших енергоносіїв. У цих умовах уряд України розробив та реалізував стратегію диверсифікації джерел енергопостачання, включаючи імпорт природного газу з Європи, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності [61].

Заходи щодо підвищення рівня економічної безпеки України в умовах війни

Для підвищення рівня економічної безпеки України в умовах війни необхідно розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на нейтралізацію внутрішніх та зовнішніх загроз. Основними заходами є:

1. Відновлення інфраструктури – проведення робіт з відновлення зруйнованої інфраструктури, включаючи дороги, залізниці, електростанції та інші об'єкти.

Відновлення інфраструктури дозволить підвищити рівень економічної активності та сприяти економічному зростанню [18].

2. Підтримка промислового сектору – розробка та впровадження заходів для підтримки промислового сектору, включаючи надання фінансової допомоги підприємствам, створення сприятливих умов для інвестицій та розвиток внутрішнього ринку.

3. Соціальні заходи – забезпечення високого рівня життя населення, зниження рівня безробіття, розвиток системи соціального захисту, підтримка внутрішньо переміщених осіб. Соціальні заходи дозволять знизити рівень соціальної напруженості та підвищити рівень економічної безпеки.

4. Антикорупційні заходи – розробка та впровадження заходів для боротьби з корупцією, включаючи посилення контролю за використанням державних ресурсів, підвищення прозорості діяльності державних органів та організацій.

5. Економічна диверсифікація – розвиток нових галузей економіки, зниження залежності від імпорту енергоресурсів, розвиток альтернативної енергетики. Економічна диверсифікація дозволить підвищити рівень стійкості економіки та знизити залежність від зовнішніх факторів.

6. Міжнародна співпраця – розвиток співпраці з міжнародними організаціями та партнерами, залучення іноземних інвестицій, участь у міжнародних проектах. Міжнародна співпраця дозволить залучити додаткові ресурси для розвитку економіки та підвищення рівня економічної безпеки [17].

Аналіз актуальних викликів

Військові витрати та економічний вплив:

- Збільшення військових витрат: Війна змушує державу збільшувати військові витрати, що створює додатковий тиск на бюджет. Це може призводити до зменшення фінансування соціальних програм та інвестицій у розвиток інфраструктури.

- Економічні санкції та їх наслідки: У відповідь на агресію проти України, міжнародне співтовариство вводить економічні санкції проти агресора. Це може

мати як позитивний вплив, зміцнюючи міжнародну підтримку України, так і негативний, ускладнюючи торгові відносини та економічний розвиток.

Внутрішні економічні виклики:

- Інфляція та девальвація: Військовий конфлікт спричиняє зростання інфляції та девальвацію національної валюти. Це підвищує вартість імпортованих товарів та знижує купівельну спроможність населення.
- Відтік населення та кваліфікованих кадрів: Війна змушує людей залишати країну в пошуках безпеки та кращих економічних умов. Це призводить до втрати кваліфікованих кадрів та зменшення робочої сили, що негативно впливає на економічний розвиток.

Заходи державної політики у відповідь на виклики війни:

У відповідь на виклики, пов'язані з військовим конфліктом, уряд України розробив та реалізував низку заходів, спрямованих на стабілізацію економічної ситуації та забезпечення економічної безпеки. Основні заходи включали:

1. Макроекономічна стабілізація: Запровадження жорсткої бюджетної політики, скорочення дефіциту бюджету, оптимізація державних витрат, проведення податкової реформи, збільшення надходжень до бюджету.
2. Фінансова стабільність: Підтримка стабільності банківської системи, реструктуризація державного боргу, залучення міжнародної фінансової допомоги, збільшення золотовалютних резервів.
3. Підтримка промисловості та підприємництва: Надання державної підтримки підприємствам, що постраждали від військових дій, стимулювання інвестицій у промисловість, розвиток малого та середнього бізнесу.
4. Соціальний захист населення: Забезпечення соціальних виплат та пільг, підтримка внутрішньо переміщених осіб, створення нових робочих місць, зниження рівня безробіття.
5. Розвиток інфраструктури: Відновлення зруйнованої інфраструктури, будівництво нових об'єктів, модернізація транспортної та енергетичної систем.

Економічні реформи в умовах війни

Попри складні умови, Україна здійснює ряд важливих економічних реформ. Зокрема, проводяться заходи з дерегуляції економіки, покращення інвестиційного клімату, реформування енергетичного сектору та боротьби з корупцією. Важливим аспектом є також впровадження нових технологій та інновацій, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності української економіки на міжнародній арені.

Міжнародна підтримка економічної безпеки України

Важливим аспектом забезпечення економічної безпеки України є міжнародна підтримка. Після початку військових дій Україна отримала значну фінансову та технічну допомогу від міжнародних організацій та партнерів, включаючи Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський Союз, США та інші країни. Це включає фінансову допомогу, технічну підтримку та консультації з проведення реформ. Міжнародні фінансові організації, такі як МВФ та Світовий банк, також відіграють важливу роль у забезпеченні економічної стабільності. Міжнародна фінансова допомога дозволила стабілізувати економічну ситуацію, забезпечити макроекономічну стабільність та підтримати важливі реформи. Ця підтримка є важливим фактором для успішного подолання економічних викликів, з якими зіштовхується Україна в умовах війни [39] [10].

Перспективи економічної безпеки в умовах війни:

Забезпечення економічної безпеки в умовах війни є складним завданням, що потребує комплексного підходу та координації зусиль держави, бізнесу та міжнародної спільноти [18]. Основні напрямки включають:

1. Економічні реформи: Проведення структурних реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності економіки, розвиток інновацій та високотехнологічних галузей, поліпшення інвестиційного клімату [73].
2. Інтеграція до міжнародних економічних структур: Поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, залучення іноземних інвестицій [73].

3. Соціальна стабільність: Забезпечення соціального захисту населення, підтримка зайнятості, розвиток системи охорони здоров'я та освіти [73].
4. Інноваційний розвиток: Стимулювання науково-технічного розвитку, підтримка інновацій та високотехнологічних галузей, розвиток інфраструктури для досліджень та розробок [73].
5. Екологічна безпека: Забезпечення екологічної безпеки, розвиток "зеленої" економіки, зниження негативного впливу промисловості на довкілля [73].

Таким чином, забезпечення економічної безпеки України в умовах війни є складним і багатогранним завданням, що потребує скоординованих зусиль на державному та міжнародному рівнях. Важливим аспектом є проведення реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності економіки, підтримка соціальної стабільності та розвиток інновацій.

Стратегії відновлення економічної безпеки

Відновлення економічної безпеки після війни вимагає комплексного підходу та ефективних стратегій. Ось декілька ключових напрямків для відновлення економіки:

Інвестиції в інфраструктуру:

Відновлення зруйнованої інфраструктури, включаючи дороги, мости, енергетичні об'єкти, транспортні системи, є пріоритетним завданням. Інвестиції в інфраструктуру сприяють створенню робочих місць, покращенню умов для бізнесу та підвищенню економічної активності [18].

Підтримка малого та середнього бізнесу:

Малий та середній бізнес є важливим елементом економіки, що забезпечує зайнятість та розвиток регіонів. Підтримка малого та середнього бізнесу включає надання кредитних ресурсів, спрощення адміністративних процедур, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва [16].

Реформи в сфері державного управління:

Покращення ефективності державного управління, боротьба з корупцією, забезпечення прозорості та підзвітності державних органів сприяють зміцненню економічної безпеки. Реформи в сфері державного управління

включають модернізацію адміністративних процедур, впровадження електронного урядування, підвищення кваліфікації державних службовців.

Розвиток інноваційної економіки:

Інновації та науково-технічний розвиток є ключовими для підвищення конкурентоспроможності економіки. Підтримка наукових досліджень, розвиток технопарків, стимулювання співпраці між наукою та бізнесом сприяють впровадженню нових технологій та розвитку інноваційного підприємництва.

Соціальні програми:

Підтримка населення, яке постраждало від війни, включає надання соціальних виплат, медичної допомоги, програм перекваліфікації та працевлаштування. Соціальні програми сприяють зменшенню соціальної напруги, покращенню умов життя та забезпеченню соціальної стабільності.

Міжнародна допомога та співпраця:

Міжнародна допомога та співпраця з міжнародними організаціями, іноземними урядами та фінансовими інститутами є важливими для відновлення економіки. Залучення міжнародної допомоги включає фінансову підтримку, технічну допомогу, обмін досвідом та знаннями [17].

Таким чином, відновлення економічної безпеки після війни вимагає комплексного підходу, ефективних стратегій та міжнародної співпраці. Інвестиції в інфраструктуру, підтримка малого та середнього бізнесу, реформи в сфері державного управління, розвиток інноваційної економіки, соціальні програми та міжнародна допомога є ключовими напрямками для забезпечення стійкого економічного розвитку та відновлення економічної безпеки.

Висновки

В умовах війни питання економічної безпеки набуває особливої важливості для забезпечення стійкого функціонування держави. Проведене дослідження показало, що економічна безпека є ключовим компонентом національної безпеки, яка включає захист економічних інтересів держави, забезпечення стабільності економіки та її здатності протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам.

В умовах військового конфлікту на сході України, економічна безпека набуває особливої важливості, оскільки воєнні дії створюють додаткові виклики для економіки, руйнують інфраструктуру, знижують рівень виробництва та сприяють зростанню безробіття.

Втрата контролю над частиною території, руйнування інфраструктури, зниження рівня виробництва, зростання військових витрат та соціальні проблеми створили серйозні перешкоди для стабільного розвитку економіки України. З огляду на ці обставини, питання економічної безпеки України набуває особливої актуальності. Вивчення економічної безпеки в умовах війни потребує системного підходу, що включає аналіз основних загроз та ризиків, оцінку стану економіки та розробку ефективних заходів для підвищення рівня економічної безпеки.

Дослідження показало, що в умовах військового конфлікту на сході України, економічна безпека країни значно постраждала через втрату контролю над частиною території, руйнування інфраструктури, економічні санкції та зростання військових витрат. Це створило серйозні перешкоди для стабільного розвитку економіки та викликало необхідність у розробці нових підходів до забезпечення економічної безпеки.

Аналіз викликів, пов'язаних з економічною безпекою в умовах війни, дозволив визначити основні напрями для зміцнення економічної безпеки. Серед них — стабілізація банківської системи, залучення міжнародної фінансової допомоги, розвиток альтернативних джерел енергії, модернізація інфраструктури, підтримка ключових галузей промисловості та стимулювання економічного зростання. Залучення інвестицій для відновлення зруйнованої інфраструктури та підтримка малого і середнього бізнесу сприятимуть створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що забезпечення економічної безпеки України в умовах війни є пріоритетним завданням для держави. Це вимагає комплексного підходу, включаючи координацію зусиль державних інституцій, залучення міжнародної допомоги та активну участь приватного сектору. Важливою є підтримка соціальної стабільності, захист критичної інфраструктури та розвиток інноваційних галузей, що сприятиме довгостроковому економічному зростанню та зміцненню національної безпеки.

Для ефективного забезпечення економічної безпеки необхідно розробити комплексну стратегію, яка в посилення співпраці з міжнародними організаціями та партнерами дозволить залучити необхідну фінансову підтримку та обмін досвідом, що сприятиме впровадженню найкращих практик. Інвестування у розвиток високих технологій та інноваційних галузей підвищить конкурентоспроможність економіки та її стійкість до зовнішніх загроз.

Важливим аспектом є також забезпечення соціального захисту та підтримки постраждалих від війни, включаючи внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та

їх сімей. Це сприятиме зменшенню соціальної напруги та підвищенню рівня життя населення. Забезпечення економічної безпеки вимагає ефективної координації між різними секторами суспільства, включаючи державу, бізнес та громадянське суспільство.

Таким чином, забезпечення економічної безпеки України в умовах війни є складним, але життєво необхідним завданням. Впровадження системних заходів для зміцнення економічної безпеки сприятиме стабільності та розвитку економіки, підвищенню рівня життя населення та загальній безпеці держави, враховуватиме всі аспекти економічної безпеки, включаючи фінансову, енергетичну, продовольчу та соціальну безпеку.

